

*Кир'ян Ю. А., студентка педагогічного факультету НУБіП України (м. Київ)  
Теслюк В. М., кандидат психологічних наук, доцент НУБіП України (м. Київ)*

## РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

*У статті висвітлені проблеми розвитку студентського самоврядування у ВНЗ України. Проаналізовано завдання та повноваження органів студентського самоврядування.*

*Ключові слова: студентське самоврядування, органи студентського самоврядування, вищі навчальні заклади, статутні положення.*

*В статті освітлені проблеми розвитку студентського самоуправління в вузах України. Проаналізовані задачі та повноваження органів студентського самоуправління.*

*Ключевые слова: студенческое самоуправление, органы студенческого самоуправления, высшие учебные заведения, уставные положения.*

**Актуальність.** Серед важливих напрямів реформування системи вищої освіти в Україні є розвиток студентського самоврядування. В умовах демократизації освіти, гуманізації її засад, децентралізації управління вищими навчальними закладами дедалі важливішою стає спільна діяльність усіх учасників навчального процесу у вирішенні як повсякденних питань, так і стратегічних напрямів розвитку окремої освітньої установи. На студентську ініціативу покладаються значні надії, пов'язані з розв'язанням таких першочергових проблем як підвищення якості освіти та подолання корупції в лавах освітніх установ. Значення студентського самоврядування як важливої складової Болонської системи усвідомлюється у середовищі професорсько-викладацьких колективів, адміністрацій ВНЗ, у Міністерстві освіти та науки України, які говорять про необхідність створити всі умови для самоствердження студентів, здійснення ними господарювання, забезпечення функціонування груп за інтересами, зв'язків із закордонною молоддю [1, с.44]. Не менш суттєвим є й те, що самі студенти виявляють прагнення до перебирання частини повноважень у справах управління навчальними закладами, забезпечення можливості відстоювати свої права та влаштування студентського побуту й дозвілля.

Завдяки надзвичайній актуальності тема самоорганізації студентів знаходить всебічне висвітлення в різних вітчизняних виданнях: науково-популярних матеріалах, наукових статтях, дисертаційних дослідженнях, монографіях, посібниках і підручниках (М. Головатий, В. Головенько, Т. Голубицька, О. Голубицький, О. Корнієвський, В. Кулик, Р. Сопівник, В. Якушик та ін.)

**Мета статті** – розкрити основні проблеми розвитку студентського самоврядування у ВНЗ України.

### **Виклад основного матеріалу.**

Студентському самоврядуванню за часів незалежної України виповнилося понад 10 років. Та це не означає, що з 1991—1992 навчального року почав функціонувати новий орган самоорганізації студентської молоді. Певні традиції студентського самоврядування в іншому ідеологічному, проте в подібному організаційному оформленні існували ще починаючи з 20-х років ХХ ст., коли за вказівкою та за підтримки правлячої Комуністичної партії було створено молодіжне партійне крило — комсомол. Головним завданням комсомольської організації було ідейне виховання студентської молоді в патріотичному дусі на засадах марксистсько-ленінської теорії всевітньої революції, яка завершиться побудовою «світлого майбутнього» у вигляді комунізму. Не буде перебільшенням сказати, що така система працювала свого часу досить ефективно.

Прищеплення національної ідеї (в радянський період ця ідея чітко декларувалася з'їздами ЦК КПРС) наразі не актуалізується. Причина цього — в українському соціумі національна ідея поки що не спрацювала. Спробуємо схарактеризувати сучасне студентське самоврядування з позицій бажаного і дійсного. Для цього варто проаналізувати сукупно статuti кількох вищих навчальних закладів, завдяки чому ми зможемо побачити бажане (тобто як насправді повинен діяти орган студентського самоврядування, якщо він не має декларативного характеру).

Згідно зі статутними положеннями вищих навчальних закладів органи студентського самоврядування сприяють гармонійному розвитку особистості студента, формуванню в нього навичок майбутнього організатора, керівника. У своїй діяльності кожен орган студентського самоврядування керується законодавством (положенням про

вищу школу), статутом вищого навчального закладу та положенням, затвердженим вищим органом студентського самоврядування відповідного навчального закладу. Серед основних своїх завдань органи студентського самоврядування зазначають:

- забезпечення і захист прав та інтересів студентів, зокрема, щодо організації навчального процесу;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;
- сприяння створенню відповідних умов для проживання і відпочинку студентів;
- сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;
- організацію співробітництва зі студентськими спільнотами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями;
- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами [3].

Відповідно до статутних норм студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу загалом. Залежно від контингенту студентів, типу та специфіки ВНЗ студентське самоврядування може здійснюватися на рівні курсу, спеціальності, студентського містечка, структурних підрозділів навчального закладу. На всіх рівнях студентське самоврядування є виборним, і його структурні одиниці формуються здебільшого строком на один рік шляхом таємного голосування студентів.

У кожному вищому навчальному закладі діє вищий орган студентського самоврядування, назва якого визначається самим цим органом або статутом конкретного ВНЗ (це може бути студентський парламент, сенат, рада тощо). Коло повноважень вищого органу студентського самоврядування доволі широке — він:

- ухвалює положення про студентське самоврядування;
- обирає виконавчий орган студентського самоврядування та контролює його роботу або ж реалізує виконавчі функції;
- обирає до складу вченої ради вищого навчального закладу своїх представників, число яких коливається від однієї до кількох осіб;
- щороку організовує вибори до органів студентського самоврядування різних рівнів;
- здійснює іншу діяльність (яку в статутах здебільшого не вказують) [3].

Студентське самоврядування покликане також виконувати дорадчу функцію, згідно з якою адміністрація вищих навчальних

закладів приймає рішення з питань, що стосуються:

- виключення студента з вищого навчального закладу на підставах, не пов'язаних із академічною заборгованістю;
- встановлення або підвищення певному студенту плати за навчання;
- переведення студента з денної на іншу форму навчання;
- поселення студента в гуртожиток та виселення з нього;
- правил поведінки студентів та правил проживання в гуртожитках;
- звуження соціальних прав студентів [2].

Неабияке значення в положеннях статутів різних вищих навчальних закладів має констатація факту, що адміністрація ВНЗ зобов'язана сприяти діяльності органів студентського самоврядування, забезпечувати приміщення для їх роботи, надавати для організації виборів студентського самоврядування списки студентів та приміщення для голосування.

Не важко переконатися, що в статутних програмах студентське самоврядування як бажане має вагомі перспективи на подальше функціонування і розвиток. Реальна ж дійсність для органів студентського самоврядування сьогодні виглядає доволі непривабливо, хоча в окремих навчальних закладах бажане збігається з дійсним. Однак таких закладів занадто мало для того, щоб говорити про успішний розвиток такої форми студентської самоорганізації. Показовим у цьому сенсі є той факт, що до розробки статутів органів студентського самоврядування адміністрація вищих навчальних закладів не залучала самих студентів — здебільшого такі статuti приймалися поспіхом на хвилі масового перетворення інститутів на університети. Відтак більшість прав і повноважень органів студентського самоврядування так і залишаються лише на папері, тобто мають суто декларативний характер. В усіх вищих навчальних закладах створено при одному з проректорів спеціальну штатну посаду, яка займається «координацією», контролем за роботою студентського органу. Такі посади є в кожному деканаті, часто й у межах кожної спеціальності. Така посада є аналогом посади комсорга радянських часів. Хоча такий спосіб організації роботи нічого негативного в собі не несе, однак певна частина повноважень студентських органів перетягується на користь адміністрації.

Болюча проблема для більшості вищих навчальних закладів — це відсутність

## Питання педагогіки

власного приміщення, де б могли розміститися виконавчі органи студкомів. За відсутності таких приміщень дуже важко вести поточну роботу серед студентів та ще й координувати її.

Найслабкіше місце в діяльності органів студентського самоврядування — фінансування, а в більшості випадків його відсутність. Виконавчі органи не мають бюджету, а свою діяльність здійснюють завдяки спонсорській допомозі та іншим надходженням, дуже рідко фінанси надходять із адміністрації ВНЗ.

Характерним явищем є й те, що студентське самоврядування дуже часто не користується авторитетом серед студентів, що пов'язано із низьким рівнем поінформованості українських студентів щодо сутності, значення й можливостей студентського самоврядування. У багатьох ВНЗ країни переважна більшість студентів хіба що чула про нього і сприймає його як дещо нереальне й абстраговане. Існує й інша ситуація, коли у навчальному закладі наявні активісти, що прагнуть змінити стан речей на краще, але їм бракує інформації, знань, досвіду роботи. Звичайно, за таких умов не слід очікувати підвищення рівня самосвідомості студентства та прагнення

подолати перешкоди на шляху створення дієвих та впливових органів самоврядування. Тому підвищення рівня поінформованості стає основою для розв'язання інших нагальних проблем. Про існування такої організації, в деяких вищих навчальних закладах знає 40-60% студентів.

Наведені дані не слід приміряти до всіх вищих навчальних закладів. Адже, є окремі приклади діяльності органів студентського самоврядування із належним рівнем функціонування. Це відбувається завдяки самим студентам, а також зацікавленості адміністрації навчального закладу.

**Висновок.** Розвиток студентського самоврядування в Україні характеризується зростанням кількості осередків, зміцненням зв'язків між організаціями різних рівнів, набуттям студентами досвіду організаторської роботи, упровадженням більш сприятливого законодавства. Важливою передумовою розв'язання проблем досягнення студентським самоуправлінням якісно нового рівня, який би відповідав принципам Болонської системи, стає залучення позабюджетних коштів різноманітних фондів, які сприяють розвитку цієї важливої ланки громадянського суспільства.

## Література

1. Згуровський М.З. Основні завдання вищої освіти України щодо реалізації принципів Болонського процесу та забезпечення вимог сфери праці // М.З. Згуровський // Матеріали Всеукраїнської наради ректорів вищих технічних навчальних закладів «Вища технічна освіта України і Болонський процес». – Харків : НТУ«ХП», 2004. – С. 44.
2. Степко М.Ф. Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої школи / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін. ; відп. ред. М.Ф. Степко. – К. : Освіта України, 2005. – 49 с.
3. Студентське самоврядування [Електронний ресурс] // Право // Проект Закону України «Про студентське самоврядування в Україні» - Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/student/samovr/pravo/prj.html>.

*Kyryan Julia, a student of Pedagogical Faculty  
Tesluk Valentine, Ph.D., Associate Professor*

### REALITIES OF STUDENTS GOVERNMENT IN UKRAINE

*The article deals with problems of the student government at the university of Ukraine. Analyzed the problem of the student government. The characteristic set of powers parent body of the student government. It is noted that student government intended to fulfill an advisory function, whereby the administration of higher education institutions decide on issues relating to: student's expulsion from university on grounds unrelated to academic debt, establishing or enhancing a particular student tuition fees, transfer student from day to another form of education; settlement student in the hostel and check with him; rules and policies in the student dormitories, narrowing the social rights of students.*

*Study that most of the rights and responsibilities of the student government are purely declarative. The executive authorities do not have the budget, exercising its activities through sponsorship, rarely finances come from university administration. Student government often does not enjoy credibility among students due to low awareness of Ukrainian students to its essence, importance and opportunities.*

*Keywords: student government, student government, universities, statutory provisions.*